

39
Belge No: 37

Ankara, 12.10.1976

14 Aralık 1983

Pek mühterem değerli dostu-

Değerli kardeşim;

Profesör Hamit Sadi Selen'in "Türk Hukuk ve İktisat Tarihi Mecmuası'nın" birinci cildinde (sayfa: 71-104), Paşa İli başlığı altında neşretmiş olduğu yazıyı Ankara'da okudum. Kendisiyle, evinde (*) bu hususta konuştum. Hamit Sadi Selen, bu yazısının 71 ve 72.'inci sayfalarında, sayfa altı not olarak:

"Pek yeni bir devirde kullanılır" "Paşa İli" isminin menşei, Gelibolu ve civarı Osmanlı idare taksimatında, Kapudan Paşa eyaletine tâbi bulunduğundan evvelce Cenubi Trakya'ya Paşa İli denildiğini kaydetmiştir.

Cenubi Trakya'ya Paşa İli denildiğini nerede gördüğünü ve kaynak göstermesini isteyince bunun bir tahminden ibaret olduğunu söyledi. Kendisine, Edirne ile birlikte Trakya'nın mühim bir kısmının "Paşa Livası" içinde bulunduğunu ve Paşa İli tabirinin de, daha ziyade bundan gelmiş olduğunu kabule mütemayil olduğumuzu anlattım. Konuşmamızın sonunda, "Paşa İli" isminin, aynı zamanda Paşa Livası ve Kapudan Paşa Sancağından gelmiş olmasında birleştik. Tahkikat sonunda Paşa İli ismi Birinci Dünya Harbi başlarında Edirne'de kullanılmaya başlanmış ve Mondros mütarekesinde kurulan Müdafaa Heyet-i Osmaniyesi'ne "Trakya-Paşa İli" denilmiştir. Milli Mücadele'den sonra Paşa Livası Gelibolu ve civarı Kapudan Paşa eyaletine veya sancağına ne vakit girmiştir ve bu hal, ne kadar sürmüştür. Lütfen, Arşiv kayıtlarında bu Kapudan Paşa eyaleti, nahiye veya kazalarının isimlerini çıkartıp bildirmek lütfunda bulunursanız pek müteşekkir olacağım. Diğer bir nokta da, Kapudan Paşa eyaleti ki, yoksa Kapudan Paşa sancağı mı? Hamit Sadi Selen, sözü geçen yazısının 96.'ıncı sayfasında beş sancaklı Edirne vilayeti teşkilatının Tanzimat'tan sonra yapıldığını kaydetmektedir. Acaba, bu teşkilatın kat'i olarak hangi yılda yapıldığını, Bâri Efendi Tarihinden veya Edirne vilayetinin Hicri 1309-1310 salnamelerinden tespiti mümkün olmaz mı? Arşivde bu ciheti de bendenize vaat buyurmuştunuz. Sizin de alakadar olduğunuz bir mevzu olmak dolayısıyla lütfunuzu rica etmek cesaretinde bulundum. En samimi hürmetlerimin ve muvaffakiyet dileklerimin kabulünü rica ederim, efendim.

Tevfik Bıyıkoglu

Hissiyatıma ve araştırmalarım göre Paşa İli tabiri tarihi karışmıştır. Yani Paşa İli ismi Trakya'nın yerini tutamamıştır.

İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Merkez ve Bahriye Teşkilatı, Kapudan Paşa Sancağı ve Eyaleti hakkında 14. Sayfadan itibaren Cilt, III'te Havsa devresinden bahsederken (Draç mülhakat-ı vilayet-i Edirne) "Havsa kasabası İstanbul Caddesi üzerinde bulunduğundan Havass-ı Mahmut Paşa kasabasında bulunan hükümet bidayet Tanzimat-ı Hayriye olan 1263 senesinde Havsa'ya nakil olunarak Havass-ı Mahmut Paşa kasabası karye halinde kalmıştır." Dedğine göre vilayet teşkilatı 1263'te olacaktır. Kezâ 27. Sayfada Kırkkilise devresinden bahsederken "Tanzimat-ı Hayriye ilanına değin liva halinde idare olunduğu ve esna-yı Tanzimat'ta kaza haline rucû ederek 1295 senesinde yine kürsi-i liva ittihâz edilmiştir" denmektedir.

Riyâz-ı Belde-i Edirne'de cilt: II, sayfa 53'te de Edirne valilireinden İsmail Rahmi Paşa'nın tercüme-i halinden bahis olunurken, "1265 Şevvalinde Edirne ve Filibe birleşerek valiliği Serasker-i esbak Damat Sait Paşa uhdesine tevcih buyurulmuş ise de...." Denmektedir.

Buna mukâbil cilt: II, 58. Sayfada da Ahmet Bican Paşa'nın tercüme-i halinden bahis olunurken "1276 Recebinde Edirne Mutasarrıflığına tayin buyuruldu. 1277 Saferinde bi'l-infisal yerine vali unvanıyla Veliyyüddin Rıfat Paşa nasb olundu" denmektedir.

CEVAP